

Mål C-536/22

Sammanfattning av begäran om förhandsavgörande enligt artikel 98.1 i domstolens rättegångsregler

Datum för ingivande:

10 augusti 2022

Domstol som begär förhandsavgörande:

Landgericht Ravensburg (Tyskland)

Datum för beslutet att begära förhandsavgörande:

8 augusti 2022

Klagande:

MW

CY

Motpart:

VR Bank Ravensburg-Weingarten eG

Saken i det nationella målet

Talan om återbetalning av en ersättning för förtidsbetalning av ett konsumentkreditavtal som avser fast egendom.

Syfte med och rättslig grund för begäran om förhandsavgörande

Tolkning av unionsrätten, artikel 267 FEUF

Frågor som har hänskjutits för förhandsavgörande

- 1) Ska begreppet ”skälig och objektiv ersättning för eventuella direkta kostnader för förtidsåterbetalningen” i artikel 25.3 i direktiv 2014/17/EU tolkas så, att ersättningen även omfattar kreditgivarens uteblivna vinst, särskilt de framtida räntebetalningar som denne går miste om på grund av förtidsbetalningen?

2) Om fråga 1 ska besvaras jakande:

Innehåller unionsrätten, särskilt artikel 25.3 i direktiv 2014/17/EU, riktlinjer för fastställandet av vilka av kreditgivarens intäkter från återinvestering av ett i förtid återbetalat konsumentkreditavtal avseende fast egendom som ska beaktas vid beräkningen av den uteblivna vinsten och i så fall vilka riktlinjer är det fråga om?

Detta gäller särskilt följande aspekter:

- a) Krävs det att de nationella bestämmelser i vilka denna beräkning regleras anknyter till kreditgivarens faktiska användning av det belopp som återbetalats i förtid?
 - b) Får en nationell bestämmelse tillåta kreditgivaren att beräkna ersättningen för förtidsbetalningen på grundval av en fiktiv återinvestering i säkra kapitalmarknadsplaceringar med en motsvarande löptid (den så kallade tillgångs-/skuldmetoden)?
- 3) Är artikel 25 i direktiv 2014/17/EU även tillämplig i fall där konsumenten först säger upp ett konsumentkreditavtal som avser fast egendom med stöd av en av den nationella lagstiftaren föreskriven uppsägningsrätt, innan denne återbetalar lånet i förtid till kreditgivaren?

Anförda unionsbestämmelser

Europaparlamentets och rådets direktiv 2014/17/EU av den 4 februari 2014 om konsumentkreditavtal som avser bostadsfastighet och om ändring av direktiven 2008/48/EG och 2013/36/EU och förordning (EU) nr 1093/2010 (EUT L 60, 2014, s. 34), artikel 25.3

Anförda nationella bestämmelser

Bürgerliches Gesetzbuch (den tyska civillagen, nedan kallad BGB), särskilt 252 §, 490 § stycke 2, 500 § stycke 2, 502 § och 812 §

Kortfattad redogörelse för de faktiska omständigheterna och förfarandet i det nationella målet

- 1 Den 11 januari 2019 ingick klagandena ett konsumentkreditavtal som avsåg en bostadsfastighet (nedan kallat kreditavtalet) beträffande ett lån på 236 000,00 euro netto för att förvärva en uthyrd bostadsrättslägenhet. Krediträntan på lånet var enligt kreditavtalet bunden till den 30 januari 2029.

- 2 I kreditavtalet angavs att låntagaren endast helt eller delvis kunde återbetala skulden under den tid som krediträntan var bunden om denne hade ett berättigat intresse.
- 3 Enligt kreditavtalet skulle en ersättning för förtidsbetalning utgå om lånet återbetalades i förtid. I kreditavtalet angavs att banken hade rätt till ersättning för den skada som uppkommer genom förtidsåterbetalningen. I kreditavtalet föreskrivs vidare att Bundesgerichtshof (Federala högsta domstolen) har godkänt en användning av metoden för återinvestering i säkra kapitalmarknadsplaceringar med en motsvarande löptid. Enligt denna metod är utgångspunkten att de medel som frigjorts genom återbetalningen investeras i hypoteksobligationer med motsvarande löptid. Vid denna beräkning ska bland annat den skada beaktas som den minskade räntan, i egenskap av finansiell nackdel, medför på grund av den förtida uppsägningen av lånet, det vill säga skillnaden mellan den avtalade räntan och avkastningen från hypoteksobligationer med en löptid som motsvarar den återstående löptiden från det lån som ska lösas in. Enligt kreditavtalet uppkommer dessutom en skälig avgift för den administrativa börda som en förtida återbetalning av lånet medför.
- 4 Genom köpeavtal av den 19 maj 2020 sålde klagandena den uthyrda fasta egendomen för en köpeskilling på 255 000,00 euro. En av klagandena, en kontraktsanställd soldat, hade omplacerats av sin arbetsgivare. Klagandena sade upp kreditavtalet till den 30 juni 2020. Banken meddelade klagandena genom skrivelse av den 9 juni 2020 att det för en förtidsåterbetalning av lånet till den 30 juni 2020 utgick en ersättning för förtidsbetalning på 27 614,17 euro. Klagandena erlade nämnda ersättning.
- 5 Genom skrivelse av den 19 april 2021 krävde klagandena att banken skulle återbetala ersättningen för förtidsbetalningen och yrkar genom förevarande talan återbetalning av detta belopp.
- 6 Klagandena anser att banken inte hade rätt att kräva någon ersättning för förtidsbetalning, eftersom kreditavtalet bland annat inte innehåller tillräckliga uppgifter vad gäller rätten till en sådan ersättning. Dessutom följer det av direktiv 2014/17 att avgiften för förtidsåterbetalning endast kan utgöra en ersättning för kostnader som faktiskt uppkommit och inte får omfatta den ränta som långivaren går miste om, respektive den uteblivna vinsten. Vidare anser klagandena att en hypotetisk beräkning enligt finansiella, matematiska formler inte är tillåten.
- 7 Banken anser att avtalet innehåller alla tillräckliga uppgifter som föreskrivs enligt lag. När det gäller ersättningens storlek hänvisar banken till Bundesgerichtshofs fasta praxis, enligt vilken kreditgivaren vid en motiverad uppsägning av ett lån som är säkrat genom en panträtt i fast egendom har rätt att omedelbart erhålla ersättning för den skada som förtidsåterbetalningen medför, om låntagaren vid tidpunkten för återbetalningen är skyldig att återbetala en bunden kreditränta. Bankerna måste i regel återfinansiera beviljade lån och fastställer i sin tur långfristiga villkor med återfinansieraren.

Kortfattad redogörelse för skälen till att förhandsavgörande begärs

- 8 Det är avgörande för utgången i det nationella målet huruvida klagandena är berättigade till återbetalning av den ersättning för förtidsbetalning som har erlagts enligt 812 § BGB (i vilken krav på återbetalning av obehörig vinst regleras). Detta är fallet om banken inte hade rätt att ta ut en ersättning för förtidsbetalning.

Tolkningsfråga 1

- 9 Banken skulle kunna ha rätt att kräva en ersättning för förtidsbetalning enligt 502 § stycke 1 BGB. Om denna bestämmelse emellertid är oförenlig med unionsrätten, särskilt med artikel 25.3 i direktiv 2014/17, såvitt kreditgivaren som ersättning för förtidsbetalning har rätt att erhålla full ersättning för sin skada, inbegripet den uteblivna vinsten, skulle banken ha rätt att erhålla den uteblivna vinsten. Talan avseende återbetalning av ersättningen för förtidsbetalningen skulle i så fall bifallas.
- 10 I 252 § BGB föreskrivs att den skada som ska ersättas även omfattar den uteblivna vinsten.
- 11 Enligt 500 § stycke 2 kan låntagaren när som helst helt eller delvis fullgöra sina skyldigheter från ett konsumentkreditavtal (första meningen). Om det är frågan om ett konsumentkreditavtal för vilket parterna har avtalat en bunden kreditränta är detta emellertid endast möjligt under den tid som krediträntan är bunden om låntagaren har ett berättigat intresse (andra meningen).
- 12 Enligt 502 § stycke 1 BGB har långivaren rätt att ta ut en ”rimlig ersättning för förtidsbetalning” om lånet återbetalas i förtid. Denna bestämmelse är sedan direktiv 2014/17 införlivades med tysk rätt även tillämplig på konsumentkreditavtal som avser fast egendom. I 502 § BGB fastställs emellertid inte vad som exakt avses med en rimlig ersättning för förtidsbetalning.
- 13 Den tyska lagstiftaren har inte uttryckligen införlivat kravet i artikel 25.3 första och andra meningen i direktiv 2014/17, nämligen att det endast får krävas en ”objektiv” ersättning och att ersättningen ”inte [får] överstiga kreditgivarens finansiella förlust”.
- 14 I nationell praxis antas att kreditgivarens skada enligt 502 § stycke 1 BGB fortsatt ska beräknas enligt skadeståndsrättsliga principer, vilket innebär att den ränta som kreditgivaren gått miste om även efter införlivandet av direktiv 2014/17 är ersättningsgill som utebliven vinst enligt 252 § BGB.
- 15 Landgericht Ravensburg anser att det av ordalydelsen och systematiken i artikel 25 i direktiv 2014/17 går dra olika slutsatser om hur bestämmelsen ska tolkas.
- 16 Enligt artikel 25.1 andra meningen i direktiv 2014/17 ska medlemsstaterna vid en förtidsbetalning se till att konsumenten har rätt till en nedsättning av den sammanlagda kreditkostnaden, varvid denna nedsättning ska utgöras av räntan och

kostnaderna under avtalets återstående löptid. Detta kan antas innebära att konsumenten inte behöver betala räntan och kostnaderna under avtalets återstående löptid.

- 17 Mot att den ränta som skulle ha erlagts utan förtidsbetalningen ska beaktas talar även att endast direkta kostnader för förtidsåterbetalningen kan krävas enligt artikel 25.3 första meningen i direktiv 2014/17. Det är tveksamt huruvida detta ska omfatta ränta som endast skulle ha tagits ut om inte förtidsåterbetalningen hade gjorts.
- 18 Vidare skulle även den begränsande formuleringen ”för *eventuella* ... kostnader” i artikel 25.3 första meningen i direktiv 2014/17 kunna tala emot att räntan ska beaktas (i skäl 66 i direktivet finns en liknande begränsning ”*eventuella* ... kostnader”). Vid en förtidsåterbetalning går kreditgivaren nämligen ovillkorligen och inte enbart eventuellt miste om de ytterligare räntebetalningarna.

Tolkningsfråga 2

- 19 Talan ska även bifallas om unionsrätten, särskilt artikel 25.3 i direktiv 2014/17, visserligen inte utgör hinder mot ett krav på fullt skadestånd från banken enligt 502 § stycke 1 BGB, inbegripet den uteblivna vinsten, men däremot troligtvis är oförenlig med den metod för beräkning av nämnda skadeståndsanspråk som godkänts i nationell rättspraxis, eftersom ett krav på betalning av ersättningen för förtidsbetalningen enligt 502 § stycke 2 punkt 2 BGB är uteslutet om konsumenten inte har informerats om vilken metod som används för beräkningen när avtalet ingicks. I 502 § stycke 2 punkt 2 BGB föreskrivs att rätten att ta ut en ersättning för förtidsbetalning är utesluten om ”avtalet inte innehåller tillräckliga uppgifter om avtalets löptid, låntagarens uppsägningsrätt eller beräkningen av ersättningen för förtidsbetalning”. I förevarande mål har banken endast underrättat klagandena om att beräkningen skulle göras enligt metoden för återinvestering i säkra kapitalmarknadsplaceringar med en motsvarande löptid. Banken kan således inte i efterhand beräkna sin skada genom en annan metod.
- 20 Enligt Landgericht Ravensburg går det att dra olika slutsatser av artikel 25 i direktiv 2014/17 när det gäller beräkningen av ersättningen för förtidsbetalning.
- 21 Kravet på en ”objektiv” ersättning i artikel 25.3 första meningen i direktiv 2014/17 talar för att endast faktiska kostnader som konkret uppkommit ska beaktas vid beräkningen. Således skulle en fiktiv beräkning mot bakgrund av finansiella matematiska eller statistiska värden kunna vara förbjuden. Även formuleringen ”om det är motiverat” i artikel 25.3 första meningen i direktiv 2014/17 skulle kunna tala för detta, särskilt som detta tillägg i de engelska (”objective compensation, where justified”) och franska språkversionerna (”objective, lorsque cela s’avere justifie”) hänför sig till kravet på objektivitet.
- 22 Däremot talar ordalydelsen i artikel 25.4 andra meningen i direktiv 2014/1 för att även fiktiva förluster ska vara ersättningsgilla. Enligt nämnda bestämmelse ska

den information som ställs till låntagarens förfogande innehålla ”en uppskattning av kostnaderna ... för att återbetala skulderna innan kreditavtalet löper ut och klart och tydligt ange alla antaganden som tillämpas. Alla antaganden som använts ska vara rimliga och kunna motiveras.” Av denna formulering kan man dra slutsatsen att ersättningen även omfattar sådana faktorer som beräknats genom antaganden.

Tolkningsfråga 3

- 23 Bankens krav på ersättning för förtidsbetalningen kan följa av 490 § stycke 2 tredje meningen BGB, eftersom klagandena inte enbart har betalat tillbaka lånet i förtid, utan även sagt upp avtalet. Om den tredje tolkningsfrågan besvaras nekande har motparten rätt till utebliven vinst. Om den tredje tolkningsfrågan däremot besvaras jakande uppkommer samma frågor inom ramen för tolkningen av 490 § stycke 2 BGB som vid tillämpningen av 502 § stycke 1 BGB (tolkningsfrågorna 1 och 2).
- 24 Enligt 490 § stycke 2 BGB kan låntagaren bland annat säga upp ett kreditavtal med en bunden kreditränta där lånet är säkrat genom en panträtt i fast egendom i förtid om detta är påkallat av ett ”berättigat intresse” (första meningen). Ett sådant intresse föreligger särskilt om det föreligger ett behov från låntagaren att utnyttja det objekt som pantsatts för att säkra lånet på ett annat sätt (andra meningen). En låntagare ska ersätta långivaren för den skada som uppkommer för denne på grund av att avtalet sägs upp i förtid (tredje meningen). Vid beräkningen av denna ersättning för förtidsbetalning ska enligt Bundesgerichtshofs fasta praxis även skadeståndsrättsliga principer tillämpas, vilket också innebär att den uteblivna vinsten ska ersättas enligt 252 § BGB.
- 25 Det är omtvistat i nationell rätt huruvida villkoren för en uppsägningsrätt enligt 490 § stycke 2 BGB är snävare än de för en förtidsåterbetalning enligt 500 § BGB och huruvida artikel 25 i direktiv 2014/17 även påverkar tolkningen av 490 § BGB. Enligt den övervägande uppfattningen inom doktrinen krävs det vid tolkningen av begreppet ”berättigat intresse” inom tillämpningsområdet för 490 § stycke 2 BGB hittills att det föreligger en anknytning till bibehållandet av låntagarens ekonomiska handlingsutrymme med avseende på den fasta egendom som används som säkerhet för lånet. För att tolkningen ska vara förenlig med direktivet antas även att andra berättigade intressen (till exempel skilsmässa eller arbetslöshet) kan motivera en återbetalning i förtid inom ramen för 500 § BGB.
- 26 Landgericht Ravensburg anser att det finns mycket som talar för att artikel 25 i direktiv 2014/17 även är tillämplig när konsumenten säger upp ett konsumentkreditavtal som avser fast egendom enligt 490 § stycke 2 BGB innan denne återbetalar lånet i förtid. Genom artikel 25 i direktiv 2014/17 ska en miniminivå av konsumentskydd säkerställas vid en återbetalning i förtid. Det kan därvid inte spela någon roll huruvida konsumenten dessutom utnyttjar sin uppsägningsrätt enligt nationell rätt innan denna återbetalning. I regel har en konsument inte någon kännedom om att det föreskrivs olika bestämmelser för dessa båda situationer i nationell rätt. Även om konsumenten har kännedom om

båda möjligheterna kommer denne eventuellt att säga upp avtalet ”för säkerhets skull”. Om direktivet inte skulle tillämpas i dessa situationer skulle många konsumenter inte kunna utnyttja sin rätt att återbetala lånet i förtid enligt artikel 25 i direktiv 2014/17.

- 27 Detta är särskilt fallet om EU-domstolen vid besvarandet av tolkningsfrågorna 1 och 2 drar slutsatsen att de principer som hittills varit tillämpliga enligt nationell rätt för beräkningen av ersättningen för förtidsbetalningen inom ramen för 500 och 502 §§ BGB helt eller delvis är oförenliga med artikel 25 i direktiv 2014/17. Om ersättningen för förtidsbetalning skulle beräknas på ett annat sätt vid utövande av rätten att säga upp avtalet i förtid enligt 490 § stycke 2 BGB än inom ramen för en återbetalning i förtid enligt 500 och 502 §§ BGB skulle detta medföra att den konsument som säger upp sitt lån i förtid eventuellt skulle befinna sig i ett sämre läge än den som utövar sin rätt till återbetalning i förtid utan uppsägning. Eftersom denna rätt har i syfte att skydda konsumenterna förefaller det således nödvändigt att artikel 25 i direktiv 2014/17 även är tillämplig i fall där avtalet har sagts upp innan lånet återbetalades.

ARBETS-DOKUMENT